

Hans Cohen de Lara (Sardes)

De rol van ouders bij talentontwikkeling

Met alle aandacht voor kinderopvang, peuterspeelzalen en onderwijs, zou je bijna vergeten hoe belangrijk ouders zijn voor de ontwikkeling van kinderen. Het is opvallend dat de meeste publicaties over vroege talentontwikkeling zich richten op de educatieve sector, terwijl het toch de ouders zijn met wie de kinderen de meeste tijd doorbrengen. Zij zijn bij uitstek in de gelegenheid de opbloeiende talenten van hun kinderen te herkennen en te stimuleren.

Talentontwikkeling is afhankelijk van drie factoren: de aangeboren potentie, de stimulerende interactie met de omgeving en de eigen motivatie om je talenten te ontwikkelen. Dat aangeboren potentie invloed heeft op de ontwikkeling wisten we natuurlijk allang, maar recente analyses wijzen erop dat vooral de laatste twee factoren van doorslaggevend belang zijn om de talenten ook werkelijk tot bloei te laten komen (Shenk, 2010; Nisbett, 2010; Gladwell, 2009).

Op basis van die analyses pleit Shenk er zelfs voor om maar eens af te stappen van het idee dat talent iets is wat je nu eenmaal hebt of niet hebt (*'talent as a gift'*). Je bent geneigd om met hem mee te gaan zodra je je verdiept in de levensloop van succesvolle mensen. De goede copywriter, de toponderzoeker en de handige politicus bijvoorbeeld, blijken vaak uitstekende leermeesters te hebben gehad en hebben zich enorm ingespannen om hun werk steeds beter te doen. Dat geldt ook voor uitzonderlijk grote talenten: de violiste Janine Jansen zou zonder goede leraren en al dat oefenen nooit op de wereldpodia zijn beland.

Stimulerende interactie en eigen motivatie zijn dus heel belangrijk en krijgen in dit artikel dan ook veel aandacht. Vooral omdat het nu juist de ouders zijn die op deze factoren grote invloed hebben. Maar allereerst iets over de aangeboren potentie van kinderen. Dat is tenslotte 'het materiaal' waar ouders op moeten inspelen.

Potentie

Zowel de genetica als de hersenwetenschap leveren veel informatie over de mogelijkheden die kinderen hebben als zij ter wereld komen. De genetica is voor ouders niet zo relevant. We weten weliswaar sinds kort dat de omgeving invloed heeft op de werking van de genen, maar de jonge wetenschap die daarvan studie maakt, de *epigenetica*, levert vooralsnog geen gegevens waaruit aanbevelingen voor ouders zijn af te leiden.

Anders ligt het bij de hersenwetenschap. De uitkomsten hiervan kunnen wel degelijk richting geven aan de manier waarop ouders de ontwikkeling van hun kinderen kunnen stimuleren. De hersenen maken na de geboorte nog een belangrijke ontwikkeling door en het is vooral de prikkelende, uitdagende interactie met de ouders die ervoor zorgt dat die ontwikkeling voorspoedig verloopt. Dat betekent dat door een proces van 'snoei en bloei' nuttige verbindingen tussen zenuwcellen toenemen en minder nuttige verdwijnen (Tayler, Sebastian-Galles & Bharti, 2007). Als ouders hun kinderen bijvoorbeeld regelmatig probleempjes voorleggen (bijvoorbeeld door bij het voorlezen vragen te stellen als 'Wat zal Pim nu gaan doen, denk je?') stimuleert dat de ontwikkeling van zenuwverbindingen die nodig zijn voor creatief denken en problemen oplossen.

Ouders spelen op deze manier in op het vermogen van de kinderhersenen om zich te specialiseren (de *plasticiteit* van de hersenen).

Stimulerende interactie

Baby's worden geboren met de aanleg om veel te leren, maar die mogelijkheden komen pas goed tot ontplooiing als ouders hun kinderen in hun jonge jaren stimuleren. Hoe kunnen ouders dit nu het beste aanpakken? In *Keien van Kinderen* (Cohen de Lara, 2009) staan hiervoor *algemene* en *domeinspecifieke* aanwijzingen (gericht op een specifiek talent).

Een algemene aanwijzing is: eerst heel goed naar het gedrag van kinderen te kijken. Ouders die dat doen, zullen merken dat kinderen al veel in huis hebben om een voorspoedige talentontwikkeling mogelijk te maken. Jonge kinderen zijn bijvoorbeeld nieuwsgierig, houden van experimenteren, zijn actief, hebben veel energie, zijn niet bang om fouten te maken, zijn origineel en creatief, spelen met taal en zijn trots op wat ze al kunnen. Dit zijn eigenschappen waar ouders op kunnen inspelen.

Belangrijk is dat ouders hun kinderen uitdagen om zelf na te denken

Het gaat er vooral om dat ouders het vuurtje van enthousiasme en creativiteit brandende houden door de kinderen interessante ervaringen te laten opdoen, bijvoorbeeld door ze te laten meehelpen bij het plakken van een fietsband of hen te betrekken bij de planning van een uitstapje. In het eerste geval is het reuze spannend om samen het lek op te sporen. Kinderen ontwikkelen zo op een heel vanzelfsprekende manier 'natuurkundige inzichten'. Het meedenken over een dagje uit prikkelt hun creativiteit en hun kennis van de wereld.

Het is in dit soort situaties belangrijk dat ouders hun kinderen uitdagen om zelf na te denken. Ouders stimuleren de ontwikkeling van kinderen niet alleen door uitleg geven en voordoen, maar ook door hen veel gelegenheid te geven om zélf met ideeën en oplossingen te komen.

Ouders kunnen zich ook richten op een specifiek talent. Zo zijn verjaardagen bijvoorbeeld een uitstekende gelegenheid om kinderen te stimuleren om hun creatieve kant te laten zien, bijvoorbeeld door samen de stoel van de jarige te versieren, het liefst met een zelfgemaakte versiering, een kaart voor de jarige te maken, lekkere hapjes te verzinnen én zelf te maken, mooie uitnodigingen te tekenen en spelletjes voor het feestje te bedenken. Dit zijn voorbeelden van domeinspecifieke suggesties die in *Keien van Kinderen* zijn uitgewerkt voor het stimuleren van cognitieve, creatieve, sociale en fysieke talenten. Centrale elementen in al deze suggesties zijn: zorg voor uitdaging, veiligheid en waardering. Vooral dat laatste is belangrijk voor het ontwikkelen van een eigen motivatie.

Eigen motivatie

Kinderen zijn trots op wat ze al kunnen. En als ouders die prestaties ook nog eens bewonderen, krijgen kinderen er steeds meer lol in om het allemaal nóg beter te doen. De zanger Jacques Brel formuleerde dit ooit zo:

“Le talent, ça n'existe pas, le talent c'est d'avoir envie de faire quelque chose.”*

Als kinderen graag tekenen, verhaaltjes verzinnen, voetballen of raadsels oplossen, zullen ze dat steeds beter gaan doen. Vooral als ouders de gelegenheid geven om dit vaak te doen. Die stimulans van ouders heeft nog een heel ander

* Interview van Henry Lemaire met Jacques Brel (1971), op *Brel Knokke*. CD, Barclay 521.237-2.

positief effect. Kinderen die van hun ouders de kans krijgen om zich met volle overgave op hun favoriete bezigheid te storten, zullen zich steeds beter leren concentreren. En een goed ontwikkeld concentratievermogen is weer noodzakelijk om doelgericht te kunnen oefenen, ook een belangrijke succesfactor bij talentontwikkeling (Rikers, 2009). Verstandige ouders laten hun kinderen dan ook helemaal opgaan in hun favoriete bezigheden.

Wát kinderen leuk vinden, kunnen ouders hen laten ontdekken in de zogenaamde *exploratiefase* van talentontwikkeling (Bloom, 1985) door hen met allerlei activiteiten kennis te laten maken. Als kinderen daarna bijvoorbeeld ook nog op een club mogen, laten ouders merken dat ze er vertrouwen in hebben dat hun peuter of kleuter goed kan leren voetballen, muziek maken of tekenen. En sinds het onderzoek van Rosenthal & Jacobson (1968) weten we dat positieve verwachtingen tot hoge prestaties kunnen leiden. Ook via die weg kunnen ouders hun kinderen dus helpen om hun talenten te ontwikkelen.

Kortom, er zijn nogal wat mogelijkheden voor ouders om hun kinderen te motiveren en te inspireren. Als ouders die mogelijkheden ook echt benutten, zou Shenk (2010) nog wel eens gelijk kunnen krijgen: hij stelt dat er eerder sprake is van een overvloed aan talent dan van schaarste. Maar je moet de kiemen van al dat talent wél in een vroeg stadium herkennen om het tot bloei te kunnen brengen. Ouders hebben daar als geen ander de kans voor.

Literatuur

- Bloom, B.S. (1985). *Generalisations about talent development*. In B.S. Bloom (Ed.), *Developing Talent in Young People* (pp 507-549). New York: Ballantine Books.
- Cohen de Lara, H. (2009). *Keien van Kinderen: Een boek voor ouders van jonge kinderen*. Tilburg: Zwijzen.
- Gladwell, M. (2009). *Outliers: The Story of Success*. London: Penguin Books.
- Nisbett, R.E. (2010). *Intelligence and How to Get It*. New York/London: W.W. Norton.
- Rosenthal, R. & Jacobson, L. (1968). *Pygmalion in the classroom: Teacher expectation and pupil's intellectual development*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Rikers, R. (2009). *Van dubbeltje tot kwartje*, oratie Rotterdam: EUR.
- Shenk, D. (2010). *The Genius in All of Us: Why Everything You've been Told About Genetics Talent and IQ Is Wrong*. New York: Doubleday.
- Tayler, C., Sebastian-Galles, N. & Bharti, R. (2007). *The Brain, Development and Learning in Early Childhood*. In: *Understanding the Brain: The Birth of a Learning Science*. (Part II, Article A, pp. 161-183). Paris: OECD.